

moćnost ostvarenja pravednijeg društva koje se javljaju posle masovnih stradanja, ratova i nezadovoljstva, a opadaju u stanjima apatije, razočarenja i urušavanja širih vizija poželjnog društva. "Utopije liberalizma" istrošile su se u Prvom svetskom ratu, velikoj svetskoj krizi 1929, fašizmu i konačno u Drugom svetskom ratu. "Socijalističke utopije" dobile su u zamahu nakon Oktobarske revolucije i Drugog svetskog rata i bile snažan podsticaj razvoja pre svega Trećeg sveta. Krajem 1950-ih godina Sartr je pisao da "marksizam ostaje filozofija našeg vremena: ne da se prevazići jer prilike koje su ga stvorile još nisu prevaziđene" (Sartr 1970, str. 31). Ne manje je u to bio uveren dvadesetak godina kasnije nemarksistički filozof Mihailo Đurić: "Ne samo zbog toga što je Marksova misao o revoluciji odavno već postala materijalna snaga, tako da nadmoćno vlada našim vremenom, već još više zato što ta misao nemilosrdno otkriva totalnu ugroženost života u savremenim uslovima, što upečatljivo izražava protivečne tendencije prelaznog perioda ka novom razdoblju sveta, potreba za njenim upoznavanjem i plodotvornim tumačenjem nameće se tako reći kao najpreča današnja 'potreba filozofije'" (Đurić 1979, str. 15). Koliko je Marksov aktivizam (kom je bila mrska besplodna spekulacija) bio važna komponenta širenja njegove misli i poluga ostvarenja socijalnih težnji, toliko su društveni uslovi koji su aktivirali renegatstvo bilo faktor erozije marksizma kao epohalne svesti. Neoliberalizam je krajem 20. veka potisnuo ulogu društvenih utopija razvijajući moćnu ekonomsku teoriju neograničenog širenja tržišne privrede koju štiti pravna država. Snažnu ideologiju neoliberalizma podržavaju političari, novinari i naučnici. Teologija matematike postaje univerzalna vera, novo ekumensko jevanđelje (Bourdieu) sa nekoliko čarobnih reči kao što su globalizacija, tržište, pravna država i ljudska prava. Neoliberalizam je način funkcionisanja sistema kapitalizma, naročito finansijskog kapitala koji više nije podvrgnut ograničenjima države niti pravnoj regulativi. Nema drugog zakona osim zakona maksimalnog profita. Neoliberalizam je oznaka novog odnosa ekonomije i politike u dobu globalizacije. Opšta nadmoć neoliberalne teologije ima za posledicu jačanje konzervativnih ideologija koje postaju privlačne kao zaštitnici nacije i garant njenog oslobođenja. U pozadini tekućih demonizacija socijalizma (koje počeđnako raspiruju liberali i konzervativci) je rat protiv socijalnih tekovina 20. veka, protiv civilizacije povezane sa socijalnom državom. Nedostatak utopije ogleda se u trijumfu bankarskog neoliberalnog mišljenja, čija alternativa sve više postaje konzervativno nacionalističko odbacivanje globalizacije. S jedne strane novac i profit postaju mera svih stvari, a s druge se nacionalni identitet učvršćuje kao lažno прибежиште od neoliberalne globalizacije. U zemljama bivšeg socijalizma levičarski otpor neoliberalnoj Evropi bankara, njenoj nacionalističkoj alternativi, i njihovom hibridnom spoju u obliku etnokratskog liberalizma je ponajmanje upadljiv. Čak je i ideja regulacije postala utopija. Slabost leveice počiva na odsustvu protivteže ekonomskim silama i politici koja je u službi tih sila. Nema pokreta koji bi odgovorio nadama i nezadovoljstvu mladih jer je ovo uspešno skrenuto na kolosek antikomunizma.

3. 4. Renegatstvo: masovnost i normalizacija.

U nauci i politici renegati nisu nikada bili uticajniji nego danas, ali je s druge strane u otporu njima u javnoj raspravi i kritički pojam "renegat" stekao važnu ulogu (Lau 1999).

Renegatstvo, otpadništvo li konvertitstvo prisutno je kod različitih verzija društvenointegrativne misli (promena vere, nacije, ideologije, partije i sl.). Da li pojmovi renegat, disident, konvertit ili jeretik mogu uneti red u neprozirni idejni haos koji je unela izmena epohalne svesti? Ova političko-teološka terminologija će verovatno izgubiti aktuelnost kada nestanu političke strasti 20. veka. Renegatstvo je u izvornom smislu značilo